ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

10. března 2005 *

Ve spojených věcech C-96/03 a C-97/03,

jejichž předmětem jsou žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 234 ES podané rozhodnutími College van Beroep voor het bedrijfsleven (Nizozemsko) ze dne 7. ledna 2003, došlými Soudnímu dvoru dne 4. března 2003, v řízeních

A. Tempelman (C-96/03),

manželé T. H. J. M. van Schaijk (C-97/03)

proti

Directeur van de Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees,

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení: A. Rosas (zpravodaj), předseda senátu, A. Borg Barthet, J.-P. Puissochet, J. Malenovský a U. Lõhmus, soudci,

* Jednací jazyk: nizozemština.

generální advokát: M. Poiares Maduro,
vedoucí soudní kanceláře: M. Múgica Arzamendi, vrchní rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 30. září 2004,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za A. Tempelmana H. Bronkhorstem, advocaat,

— za manžele Van Schaijk A. van Beek, advocaat,

— za Directeur van de Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees E. J. Daalderem, advocaat,

— za nizozemskou vládu J. G. M. van Bakel a H. G. Sevenster, jako zmocněnkyněmi,

— za řeckou vládu V. Kontolaimosem, S. Charitaki a M. Tassopoulou, jako zmocněnci,

— za irskou vládu D. O'Haganem, jako zmocněncem, ve spolupráci s P. McGarrym, BL,

— za italskou vládu I. Bragugliou a G. Fiengem, jako zmocněnci,

— za vládu Spojeného království R. Caudwell a C. Jackson, jako zmocněnkyněmi, ve spolupráci s P. Goldsmithem a C. Vajdou, QC, a P. Harrisem, barrister,

— za Komisi Evropských společenství T. van Rijn, jako zmocněncem,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 2. prosince 2004,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce se týkají výkladu směrnice Rady 85/511/EHS ze dne 18. listopadu 1985, kterou se zavádějí opatření Společenství pro tlumení slintavky a kulhavky (Úř. věst. L 315, s. 11; Zvl. vyd. 03/06, s. 265), ve znění směrnice Rady 90/423/EHS ze dne 26. června 1990 (Úř. věst. L 224, s. 13; Zvl. vyd. 03/10, s. 122, dále jen „směrnice 85/511"), a směrnice Rady 90/425/EHS ze dne 26. června 1990 o veterinárních a zootechnických kontrolách v obchodě s některými živými zvířaty a produkty uvnitř Společenství s cílem dotvoření vnitřního trhu (Úř. věst. L 224, s. 29; Zvl. vyd. 03/10, s. 138).

2 Tyto žádosti byly předloženy v rámci sporů mezi A. Tempelmanem (C-96/03) a manželi Van Schaijk (C-97/03) na jedné straně, a Directeur van de Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees (ředitelem státní inspekce dobytku a dobytčího masa, dále jen „ředitel RVV") na straně druhé, týkajících se rozhodnutí, ve kterých ředitel RVV shledal, že sudokopytníci patřící dotčeným osobám jsou podezřelí z kontaminace slintavkou a kulhavkou, a nařídil jejich porážku na základě Gezondheids- en welzijnswet voor dieren (zákona o zdraví a dobrých životních podmínkách zvířat) ze dne 24. září 1992 (Stbl. 1992, 585).

Použitelná právní úprava

3 Základním předpisem upravujícím opatření Společenství v rámci boje proti slintavce a kulhavce v případě výskytu této choroby je směrnice 85/511. Tato směrnice byla novelizována směrnicí 90/423, která zakázala preventivní očkování proti slintavce a kulhavce na území celého Společenství ve prospěch politiky boje proti nákazám spočívající v úplné porážce a likvidaci nakažených zvířat. Nouzové očkování je však nadále možné za přísných podmínek a se souhlasem Komise Evropských společenství.

4 Směrnice 85/511 ve svém článku 4 zejména stanoví, že pokud se v hospodářství vyskytuje jedno nebo více zvířat podezřelých z infekce nebo kontaminace, příslušný orgán nařídí nad hospodářstvím úřední dozor a uloží různá opatření omezující pohyb zvířat, výrobků, osob a vozidel. V závislosti na okolnostech může být působnost těchto opatření rozšířena na bezprostředně sousedící hospodářství.

5 Jakmile je prokázáno, že se v hospodářství nachází jedno nebo více nakažených zvířat, příslušné orgány musí v souladu s čl. 5 bodem 2 směrnice 85/511 neprodleně nařídit usmrcení na místě a likvidaci všech zvířat vnímavých druhů v hospodářství. Článek 5 bod 4 téže směrnice stanoví, že zmíněné orgány mohou rozšířit působnost opatření uvedených v bodě 1 téhož článku tak, že nechají odebrat přiměřené vzorky k příslušnému vyšetření v bezprostředně sousedících hospodářstvích v případě, že jejich umístění, prostorové uspořádání nebo kontakty se zvířaty z hospodářství, kde se nákaza vyskytuje, nevylučují možnost podezření z kontaminace.

6 Na základě článku 8 zmíněné směrnice se hospodářství, která podle zjištění nebo předpokladu úředního veterinárního lékaře založeného na potvrzených údajích mohla být v kontaktu s hospodářstvími uvedenými v článcích 4 a 5 směrnice v rámci pohybu osob, zvířat nebo vozidel nebo jiným způsobem, podřídí úřednímu dozoru.

7 Rozhodnutím Komise 2001/246/ES ze dne 27. března 2001, kterým se stanoví podmínky pro tlumení slintavky a kulhavky a vymýcení této choroby v Nizozemsku na základě článku 13 směrnice 85/511 (Úř. věst. L 88, s. 21), bylo v Nizozemsku povoleno supresivní očkování, které bylo definováno jako nouzové očkování zvířat vnímavých druhů v určitých hospodářstvích nacházejících se ve vymezeném okruhu, které je prováděno výlučně ve spojení s preventivní porážkou.

8 Rozhodnutí Komise 2001/279/ES ze dne 5. dubna 2001, kterým se mění rozhodnutí 2001/246 (Úř. věst. L 96, s. 19), zejména povolilo ochranné očkování hovězího dobytka, který se nachází v okruhu přibližně 25 kilometrů kolem Oene.

9 Článek 10 odst. 1 a 4 směrnice 90/425 stanoví:

„1. Každý členský stát neprodleně uvědomuje ostatní členské státy a Komisi o tom, že na jeho území došlo k výskytu chorob uvedených ve směrnici 82/894/EHS, a také o výskytu každé zoonózy, choroby nebo příčiny, které by mohly znamenat vážné ohrožení zvířat nebo lidského zdraví.

Členský stát odeslání okamžitě činí opatření v rámci boje proti nákazám nebo preventivní opatření stanovená v předpisu Společenství a zvláště vymezení ochranných pásem, která jsou zde ustanovena, nebo činí veškerá další opatření, která uzná za vhodné.

Členský stát určení nebo tranzitní stát, který při kontrole ve smyslu článku 5 zjistil jednu z chorob nebo příčin uvedených v prvním pododstavci, může, pokud to bude nutné, učinit preventivní opatření stanovená předpisy Společenství včetně nařízení karantény zvířat.

Do přijetí opatření, která mají být přijata v souladu s odstavcem 4, může členský stát určení ze závažných důvodů ochrany lidského zdraví a zdraví zvířat učinit ochranná opatření ohledně dotyčných hospodářství, středisek nebo organizací nebo, v případě nákazy, vzhledem k ochrannému pásmu stanovenému předpisy Společenství.

Opatření učiněná členskými státy se neprodleně oznamují Komisi a ostatním členským státům.

[...]

4. Ve všech případech Komise prověřuje situaci v rámci Stálého veterinárního výboru v co možná nejkratší lhůtě. Postupem podle článku 17 přijímá nutná opatření ohledně zvířat a produktů uvedených v článku 1 a pokud to situace vyžaduje, i odvozených produktů z těchto zvířat. Sleduje vývoj situace a stejným postupem v závislosti na vývoji situace mění nebo ruší přijatá rozhodnutí."

10 Zákon o zdraví a dobrých životních podmínkách zvířat ze dne 24. září 1992 v rámci boje proti nakažlivým chorobám stanoví, že příslušný orgán může nařídit usmrcení zvířat podezřelých z nákazy chorobou. Podle Regeling aanwijzing besmettelijke dierziekten (nařízení o nakažlivých zvířecích chorobách) ze dne 12. března 1996 (Stcrt. 1996, s. 61) je zvíře považováno za podezřelé, když pověřená osoba má důvod domnívat se, že zmíněné zvíře mělo příležitost být nakaženo nebo kontaminováno, a pokud patří do druhu, který je vnímavý vůči předmětné nakažlivé chorobě.

Skutkové okolnosti sporů v původních řízeních a předběžné otázky

11 Jak vyplývá z předkládacího rozhodnutí ve věci C-96/03, A. Tempelman vlastnil angorské kozy ve Wenum, což je lokalita nacházející se v zóně 25 km okolo Oene. Dne 3. dubna 2001 ministr zemědělství rozhodl o očkování a usmrcení všech sudokopytníků v oblasti Oene. Jelikož existence angorských koz A. Tempelmana byla zjištěna, jak se zdá, později, ředitel RVV rozhodnutím ze dne 23. května 2001 informoval A. Tempelmana, že jeho kozy jsou považovány za podezřelé z nákazy, a že je tedy nutné dát je na porážku. Rozhodnutím ze dne 15. listopadu 2001 uvedený ředitel zamítl opravný prostředek ve správním řízení podaný A. Tempelmanem proti tomuto rozhodnutí. Dne 17. prosince 2001 posledně uvedený podal proti tomuto zamítavému rozhodnutí žalobu u College van Beroep voor het bedrijfsleven.

12 Jak vyplývá z předkládacího rozhodnutí ve věci C-97/03, manželé Van Schaijk měli hospodářství s chovem dobytka v Ravenstein. Rozhodnutím ze dne 26. března 2001 ředitel RVV informoval dotyčné osoby, že všichni sudokopytníci v jejich hospodářství jsou považováni za podezřelé z nákazy slintavkou a kulhavkou z důvodu, že v sousedství jejich hospodářství, ve vzdálenosti 772 metrů, se nachází hospodářství, ve kterém jedno nebo více zvířat bylo silně podezřelých z nákazy touto chorobou, a že je tedy nutné dát je na porážku. Rozhodnutím ze dne 15. listopadu 2001 ředitel RVV zamítl opravný prostředek ve správním řízení podaný manželi Van Schaijk proti tomuto rozhodnutí. Dne 20. prosince 2001 dotyčné osoby podaly proti tomuto zamítavému rozhodnutí žalobu u College van Beroep voor het bedrijfsleven.

13 Před předkládajícím soudem A. Tempelman a manželé Van Schaijk uplatňovali celou řadu žalobních důvodů vycházejících jak z porušení mezinárodního práva a práva Společenství, tak z porušení vnitrostátního práva.

14 College van Beroep voor het bedrijfsleven přezkoumal žalobní důvody vycházející z vnitrostátního práva a v předkládacím rozhodnutí, které stojí na počátku věci C-96/03, shledal:

„Strategie ochrany před (dalším) šířením viru slintavky a kulhavky uplatňovaná žalovaným až do 3. dubna 2001 a spočívající v usmrcení všech sudokopytníků v oblasti jednoho, později dvou, kilometrů v okruhu každého zdroje kontaminace, nemohla zabránit pokračování šíření nákazy v oblasti Oene. V důsledku toho a také s ohledem na vysoké množství dobytku v tomto regionu, má College van Beroep za to, že žalovaný se mohl z veterinárního hlediska důvodně domnívat, že v oblasti Oene se sudokopytníci, kteří byli nositeli patogenních činitelů, mohli nacházet i za hranicemi zón dvou kilometrů od zdrojů kontaminace. V této souvislosti College van Beroep přihlíží k tomu, že vir slintavky a kulhavky je extrémně nakažlivý, že se může šířit velmi rychle a různými způsoby a že žalovaný konzultoval otázku, jaká opatření přijmout, s veterinárními odborníky.

[...]

S přihlédnutím ke všem relevantním okolnostem College van Beroep nevidí žádný důvod k závěru, že žalovaný – s ohledem na [určitý prostor pro uvážení, který musí být žalovanému přiznán] – v projednávaném případě nesprávně vyhodnotil rizika. Podle College van Beroep nelze potvrdit, že újma způsobená žalobci v důsledku rozhodnutí usmrtit jeho zvířata byla nepřiměřená ve vztahu k cílům tohoto rozhodnutí. V této souvislosti College van Beroep má mimo jiné za to, že žalobní důvody dovolávané žalobcem nepřihlížejí ke skutečnosti, že, jak vyplývá z argumentace žalovaného, každé podezřelé zvíře v oblasti Oene ponechané naživu představovalo v zásadě riziko z hlediska boje proti epidemii slintavky a kulhavky. Žalobce přesvědčivě nedoložil tvrzení, že existovaly zvláštní okolnosti, na jejichž základě měl žalovaný dojít k závěru, že podezřelá zvířata žalobce nepředstavovala z veterinárního hlediska žádné významné riziko."

15 V předkládacím rozhodnutí, které stojí na počátku věci C-97/03, College van Beroep voor het bedrijfsleven zejména shledal:

„Lze pokládat za dostatečně prokázané, že ve dnech 23, 24 a 25. března 2001 se v prvotním hospodářství nacházela zvířata, u kterých byly pozorovány klinické příznaky nákazy, a že tato zvířata tedy byla „nakažená" ve smyslu čl. 2 písm. c) směrnice 85/511 a musela být usmrcena na základě článku 5 směrnice. V rozporu s tím, co v této souvislosti tvrdí žalobci, k tomu, aby zvířata byla kvalifikována jako „nakažená", není nezbytné, aby pozorované klinické příznaky byly potvrzeny laboratorním vyšetřením. Navíc okolnost, že pozdější laboratorní vyšetření nepotvrdilo zamoření prvotního hospodářství virem slintavky a kulhavky, nic nemění na skutečnosti, že žalovaný se s ohledem na dobu, kdy přijal své původní rozhodnutí, mohl v rámci dotčeného rozhodovacího postupu důvodně obávat virové infekce ve zmíněném prvotním hospodářství. S ohledem na skutečnost, že zvířata žalobců se v době přijetí původního rozhodnutí nacházela v okruhu jednoho kilometru od prvotního hospodářství, se tak žalovaný mohl důvodně domnívat, že uvedená zvířata měla příležitost být nakažena nebo kontaminována virem.

Z tohoto pohledu musí být rozhodnutí ze dne 26. března 2001, které shledalo zvířata žalobců za podezřelá z kontaminace virem slintavky a kulhavky, považováno za zákonné. V této souvislosti College van Beroep přihlíží k tomu, že vir slintavky a kulhavky je extrémně nakažlivý a že se může šířit velmi rychle a různými způsoby. Rovněž přihlíží ke skutečnosti, že žalovaný konzultoval otázku, jaká opatření přijmout, s veterinárními odborníky a že tito odborníci shledali, že hospodářství nacházející se v okruhu jednoho kilometru od zamořeného hospodářství jsou vystavena zvláštnímu riziku kontaminace. Žalobci navíc právoplatně nezpochybnili tento odborný posudek."

16 Z důvodů obdobných důvodům rozvedeným v předkládacím rozhodnutí, které stojí na počátku věci C-96/03, College van Beroep voor het Bedrijfsleven v předkládacím rozhodnutí, které stojí na počátku věci C-97/03, shledal, že nevidí žádný důvod k závěru, že žalovaný v původním řízení nesprávně vyhodnotil riziko, že újma způsobená žalobcům v důsledku rozhodnutí usmrtit jejich zvířata byla nepřiměřená ve vztahu k cílům tohoto rozhodnutí nebo že žalovaný jednal v rozporu s článkem 36 zákona o zdraví a dobrých životních podmínkách zvířat. Tento soud navíc neshledal, že žalovaný v rámci předmětného řízení porušil zásadu řádné správy nebo se dopustil zneužití pravomoci.

17 College van Beroep voor het bedrijfsleven dále v obou věcech přezkoumal žalobní důvody vycházející z porušení práva Společenství a shledal, že rozhodnutí o porážce zvířat byla přijata za okolností, které nejsou uvedeny ve směrnici 85/511. V rozhodnutí, které stojí na počátku věci C-96/03, tak předkládající soud poznamenal, že ačkoliv se zvířata nacházela na jednom z území uvedených v příloze III, A rozhodnutí 2001/279, u nichž bylo stanoveno supresivní očkování, ani toto posledně uvedené rozhodnutí, ani rozhodnutí 2001/246 nebyly použitelné, jelikož dotčená zvířata nebyla očkována v době svého usmrcení. V předkládacím rozhodnutí, které stojí na počátku věci C-96/03, tak předkládající soud poznamenal, že ačkoliv se zvířata nacházela na jednom z území uvedených v příloze III, A rozhodnutí 2001/279, u nichž bylo stanoveno supresivní očkování, ani toto posledně uvedené rozhodnutí, ani rozhodnutí 2001/246 nebyly použitelné, jelikož dotčená

zvířata nebyla očkována v době svého usmrcení. V předkládacím rozhodnutí, které stojí na počátku věci C-97/03, College van Beroep voor het bedrijfsleven shledal, že ani rozhodnutí 2001/246 ze dne 27. března 2001, ani změny tohoto rozhodnutí v rámci rozhodnutí 2001/279 ze dne 5. dubna 2001, nebyly použitelné ke dni 26. března 2001, což je datum rozhodnutí ředitele RVV ukládajícího porážku zvířat. V této souvislosti žádný z účastníků původního řízení nezpochybnil skutečnost, že rozhodnutí napadená A. Tempelmanem a manželi Van Schaijk byla přijata na základě ustanovení pouze vnitrostátního práva.

18 College van Beroep voor het bedrijfsleven poznamenává, že členské státy by mohly založit svou vlastní pravomoc na článku 10 směrnice 90/425. Táže se však, zda směrnice 85/511 musí být považována za *lex specialis* ve vztahu ke směrnici 90/425.

19 Podle tohoto soudu ze směrnice 90/423, zejména z její preambule a článků 1, 4, 5 a 16, zjevně vyplývá, že režim Společenství v rámci boje proti slintavce a kulhavce má vyčerpávající povahu. Určitá ustanovení rozhodnutí 2001/246 nicméně nasvědčují tomu, že členské státy mají rovněž pravomoc v oblasti preventivní porážky podezřelých zvířat v případě, kdy nebyla zjištěna žádná infekce virem slintavky a kulhavky.

20 Vzhledem k těmto skutečnostem College van Beroep voor het bedrijfsleven rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky, které jsou stejné v obou věcech v původním řízení:

„1) Uděluje právo Společenství členským státům pravomoc rozhodovat o porážce zvířat podezřelých z infekce nebo kontaminace virem slintavky a kulhavky?

2) Ponechává směrnice 85/511/EHS, ve znění směrnice 90/423/EHS, členským státům možnost přijmout (nebo nechat přijmout) dodatečná vnitrostátní opatření v rámci boje proti slintavce a kulhavce?

3) Jaké jsou meze uložené členským státům právem Společenství, co se týče přijetí dodatečných vnitrostátních opatření ve vztahu k opatřením uvedeným směrnicí 85/511/EHS, ve znění směrnice 90/423/EHS?"

21 Usnesením předsedy Soudního dvora ze dne 8. dubna 2003 byly věci C-96/03 a C-97/03 spojeny pro účely písemné a ústní části řízení, jakož i rozsudku.

K předběžným otázkám

22 Podstatou otázek předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat společně, je, zda právo Společenství uděluje členským státům pravomoc přijmout opatření v rámci boje proti slintavce a kulhavce, která doplňují opatření stanovená směrnicí 85/511, zejména pravomoc přistoupit k usmrcení zvířat ze sousedního hospodářství nebo zvířat nacházejících se ve vymezeném okruhu kolem hospodářství s nakaženými zvířaty, a v případě kladné odpovědi, jaké jsou meze, které právo Společenství ukládá v rámci výkonu takové pravomoci.

23 Podle A. Tempelmana a manželů Van Schaijk směrnice 85/511 brání tomu, aby členské státy přijaly dodatečná vnitrostátní opatření v rámci boje proti slintavce a kulhavce, a žádné ustanovení práva Společenství, zejména ne článek 10 směrnice 90/425, neuděluje těmto státům pravomoc rozhodovat o porážce zvířat podezřelých z infekce nebo kontaminace virem slintavky a kulhavky. Podpůrně, co se týče třetí otázky, manželé Van Schaijk uplatňují, že přijatá vnitrostátní opatření měla respektovat zásady proporcionality a subsidiarity, jak tomu však podle nich ve věci v původním řízení nebylo.

24 Nizozemská, řecká, irská, italská vláda a vláda Spojeného království, jakož i Komise mají za to, že právo Společenství uděluje členským státům pravomoc rozhodovat o porážce zvířat podezřelých z infekce nebo kontaminace virem slintavky a kulhavky a přijmout vnitrostátní opatření, která jdou nad rámec opatření stanovených směrnicí 85/511. Tato pravomoc členských států je omezena povinností dodržovat výslovné požadavky, předmět a cíl směrnice 85/511, jakož i zásadu proporcionality. Komise dodává, že opatření přijatá jedním členským státem musí být oznámena Komisi a ostatním členským státům.

25 Jak generální advokát poznamenal v bodě 30 svého stanoviska, směrnice 85/511 výslovně neuvádí, že úřední veterinární lékař může přistoupit k usmrcení zvířat ze sousedního hospodářství nebo zvířat nacházejících se ve vymezeném okruhu kolem hospodářství se zvířaty nakaženými virem slintavky a kulhavky.

26 Aniž by bylo nezbytné zabývat se skutečností, že, jak uvádí Komise, jde o případný důsledek chyby v psaní textu směrnice 85/511, když čl. 5 bod 4 této směrnice odkazuje pouze na bod 1 téhož článku, a nikoliv na bod 2, postačí poznamenat, že tato směrnice nemůže být vykládána, aniž by byla vzata v úvahu směrnice 90/425, která je základním předpisem, pokud jde o volný pohyb zvířat a zemědělských výrobků.

27 Směrnice 90/425 byla přijata k zavedení vnitřního trhu a ve svém třetím bodě odůvodnění vychází z konstatování, že hranice jsou využívány za účelem provádění kontrol, které mají zajistit ochranu lidského zdraví a zdraví zvířat. Tato směrnice předpokládá, jak je také uvedeno v jejím čtvrtém bodě odůvodnění, harmonizaci základních požadavků týkajících se ochrany zdraví zvířat. Upravuje povahu kontrol, které musí nebo mohou být provedeny členskými státy odeslání a určení zvířat, jakož i opatření, která musí nebo mohou být těmito státy přijata.

28 Články 8 až 10 této směrnice se týkají výskytu zoonóz, chorob nebo jiných příčin, které by mohly znamenat závažné ohrožení zvířat nebo lidí. Článek 10 zejména stanoví ochranná opatření, která mohou být přijata členskými státy a Komisí, povinnosti každého zúčastněného orgánu, jakož i postupy, které musí být dodržovány tak, aby problémy se zdravím zvířat a lidským zdravím byly vyřešeny za co nejlepších podmínek, pokud jde o rychlost a koordinaci.

29 Směrnice 90/425 se použije tam, kde žádný jiný předpis práva Společenství nestanoví opatření, která mohou být přijata, ani postup, který je třeba sledovat v případě výskytu zoonózy, choroby nebo jiné příčiny, které by mohly znamenat vážné ohrožení zvířat nebo lidí.

30 Vzhledem k jejímu širokému rozsahu působnosti a obecnému cíli je namístě shledat, že zmíněná směrnice se použije tam, kde předpisy Společenství zjevně nepostačují k řešení zvláštních problémů v situacích, které by mohly znamenat závažné ohrožení zdraví zvířat nebo lidského zdraví. V tomto ohledu Soudní dvůr rozhodl, že článek 8 směrnice 90/425 musí být vykládán s přihlédnutím k jeho cíli, kterým je zajištění ochrany zdraví zvířat a lidského zdraví a rozvoj vědeckých poznatků (rozsudek ze dne 8. ledna 2002, Van den Bor, C-428/99, Recueil, s. I-127, bod 38).

31 Je nutné nicméně poznamenat, že Komise a členské státy mohou přijmout ochranná opatření v souladu s článkem 10 směrnice 90/425, pouze pokud je respektováno právo Společenství. Musí tedy dodržovat cíle platné právní úpravy Společenství a obecné zásady práva Společenství, jako je zásada proporcionality. Krom toho oznamovací povinnost členských států vůči Komisi a ostatním členským státům uvedená v tomto článku 10 musí být přísně dodržována, aby byla umožněna úzká spolupráce mezi orgány těchto států a Komisí.

32 Pokud jde o cíl stanovený směrnicí 85/511, je namístě poznamenat, že třetí bod odůvodnění této směrnice uvádí, že co nejdříve po vyslovení podezření na slintavku a kulhavku musí být přijata opatření k neprodlenému a účinnému tlumení, která se uplatňují bezprostředně po potvrzení výskytu.

33 Podle posledního bodu odůvodnění zmíněné směrnice režim zavedený touto směrnicí je pouze experimentální povahy a musí být vzhledem k vývoji situace přehodnocován. Původní režim stanovený v roce 1985 byl skutečně přehodnocen a výrazně změněn v roce 1990 směrnicí 90/423, která zavedla politiku neočkování ve spojení s veterinární porážkou. Režim zavedený v roce 1990 byl opět přehodnocen po epidemii, která se objevila v roce 2001, za účelem zohlednění zkušeností získaných v průběhu této krize, jak vyplývá z bodů odůvodnění směrnice Rady 2003/85/ES ze dne 29. září 2003, kterou se stanoví opatření Společenství pro tlumení slintavky a kulhavky a která zrušuje směrnici 85/511 (Úř. věst. L 306, s. 1).

34 I když, jak bylo připomenuto v bodě 25 tohoto rozsudku, směrnice 85/511 neupravuje usmrcení zvířat ze sousedního hospodářství nebo zvířat nacházejících se ve vymezeném okruhu kolem hospodářství s nakaženými zvířaty, nelze ji vykládat tak, že takovému opatření brání.

35 Tento výklad by neumožňoval dosažení cíle uvedeného ve zmíněné směrnici, kterým je účinný boj proti nákazám. Jak poznamenaly vlády, které předložily svá vyjádření, jsou to případy, kdy je taková preventivní porážka nezbytná s ohledem na rychlost šíření viru a s přihlédnutím k okolnostem, jako jsou virulence choroby, dotčené zvířecí druhy nebo klimatické podmínky.

36 Ve vyjádřeních Spojeného království, členského státu, který byl zvláště dotčen epidemií z roku 2001, byla v této souvislosti uvedena výpověď, kterou dne 29. března 2001 učinil James Marshall Scudamore, Chief Veterinary Officer Spojeného

království, před High Court of Justice, z níž vyplývalo, že tato epidemie mohla být zvládnuta pouze díky zintenzivnění politiky porážek, jež se nejdříve týkala nakažených zvířat nebo zvířat, které byly s takovými zvířaty v přímém kontaktu, následně pak podezřelých zvířat a zvířat nacházejících se v blízkých hospodářstvích a nakonec v určitých lokalitách ovcí, koz a prasat nacházejících se v okruhu 3 km kolem zamořeného hospodářství.

37 Komise tak v rozhodnutí 2001/246 založeném na článku 10 směrnice 90/425 a čl. 13 odst. 3 směrnice 85/511 povolila supresivní očkování a preventivní porážku zvířat, přičemž posledně uvedené opatření podle článku 1 tohoto rozhodnutí označovalo usmrcení vnímavých zvířat v hospodářstvích nacházejících se ve vymezeném okruhu kolem hospodářství podléhajících omezením uvedeným v článcích 4 nebo 5 směrnice 85/511, jehož cílem je naléhavým způsobem snížit počet zvířat vnímavých druhů v zamořené zóně.

38 Preventivní porážka byla ve čtvrtém bodě odůvodnění rozhodnutí 2001/246 odůvodněna následovně:

„Mimo opatření přijatá v rámci směrnice 85/511/EHS Nizozemsko uplatňuje jako opatření na základě zásady obezřetnosti preventivní porážku vnímavých zvířat v hospodářstvích nacházejících se v bezprostřední blízkosti zamořených nebo podezřelých hospodářství s ohledem na epidemiologickou situaci a vysoké množství vnímavých zvířat na některých částech území." *(neoficiální překlad)*

39 Soudní dvůr shledal, že ustanovení uvedená jako právní východiska v rozhodnutí 2001/246 představují dostatečný právní základ pro pravomoc Komise přijmout zmíněné rozhodnutí (rozsudek ze dne 12. července 2001, Jippes a další, C-189/01, Recueil, s. I-5689, bod 127).

40 Z těchto skutečností vyplývá, že směrnici 85/511 nelze vykládat tak, že opatření, která stanoví, nemohou být doplněna o opatření Společenství nebo vnitrostátní opatření přijatá na základě směrnice 90/425.

41 V tomto ohledu odstranění slova „minimální" v článku 1 směrnice 85/511 v rámci novelizace směrnicí 90/423 nelze vykládat, jak tvrdí A. Tempelman a manželé Van Schaijk, jako vůli zákonodárce Společenství omezit přesným způsobem opatření v rámci boje proti nákazám, která mohou být přijata v případě epidemie. Jak poznamenal generální advokát v bodě 35 svého stanoviska, odstranění tohoto slova totiž musí být chápáno v kontextu přijetí jednotné politiky spočívající v tom, že nebude prováděno preventivní očkování. Mimoto výklad dovolávaný žalobci v původním řízení by byl v rozporu se snahou zlepšit režim boje proti nákaze uvedenou v posledním bodě odůvodnění směrnice 85/511, jehož obsah nebyl v rámci novelizace směrnicí 90/423 změněn.

42 Pokud jde o pravomoci členských států do doby, než Komise přijme opatření, čl. 10 odst. 1 druhý pododstavec směrnice 90/425 stanoví, že v případě výskytu zoonózy, choroby nebo příčiny, které by mohly znamenat vážné ohrožení zvířat nebo lidského zdraví, členský stát odeslání činí okamžitě opatření v rámci boje proti nákazám nebo preventivní opatření stanovená předpisem Společenství nebo činí veškerá další opatření, která uzná za vhodné.

43 V rozporu s tím, čeho se dovolávají manželé Van Schaijk, použití spojky „nebo", které uvozuje poslední část věty zmíněného pododstavce, musí být vykládáno tak, že neukládá členskému státu volit mezi opatřeními stanovenými v předpisu Společenství a dalšími opatřeními, která uzná za vhodná. Výklad tohoto ustanovení v souladu s cílem ochrany zdraví zvířat a lidského zdraví, který sleduje, totiž vede k závěru, že zmíněné ustanovení nebrání členskému státu přijmout opatření, která uzná za vhodná, jako doplněk k uplatnění opatření v rámci boje proti nákazám nebo preventivních opatření stanovených v předpisu Společenství.

44 Krom toho výraz „ochranná opatření" uvedený v čl. 10 odst. 1 čtvrtém pododstavci směrnice 90/425 musí být vykládán s ohledem na obecný cíl ochrany zdraví zvířat a lidského zdraví, a nikoliv v tom smyslu, že brání všem opatřením, která nesměřují k zachování každého zvířete zvlášť a zejména opatřením spočívajícím v porážce zvířat podezřelých z infekce.

45 Proto tedy za okolností věcí v původních řízeních nizozemské orgány mohly usoudit, že preventivní porážka zvířat A. Tempelmana a manželů Van Schaijk je nezbytná.

46 Ať jsou přijata členskými státy na základě čl. 10 odst. 1 směrnice 90/425 nebo Komisí na základě čl. 10 odst. 4 téže směrnice, ochranná opatření musejí dodržovat zásadu proporcionality (viz v této souvislosti, pokud jde o opatření přijatá členským státem určení, rozsudek ze dne 3. července 2003, Lennox, C-220/01, Recueil, s. I-7091, bod 76; pokud jde o opatření přijatá Komisí, rozsudky ze dne 5. května 1998, Spojené království v. Komise, C-180/96, Recueil, s. I-2265, body 96 až 111, a Jippes, uvedený výše, bod 113).

47 Z ustálené judikatury vyplývá, že zásada proporcionality, která je jednou z obecných zásad práva Společenství, vyžaduje, aby přijaté akty nepřekračovaly meze toho, co je vhodné a nezbytné k uskutečnění legitimních cílů sledovaných dotčenou právní úpravou, přičemž pokud se nabízí volba mezi vícero vhodnými opatřeními, je nutné zvolit nejméně omezující opatření a způsobené nevýhody nesmí být nepřiměřené vzhledem ke sledovaným cílům (rozsudky Jippes a další, uvedený výše, bod 81, a Lennox, uvedený výše, bod 76).

48 V rámci tohoto posouzení je třeba vzít v úvahu veškeré chráněné zájmy, o něž v daném případě jde, a zejména vlastnické právo (viz v této souvislosti rozsudek ze dne 12. června 2003, Schmidberger, C-112/00, Recueil, s. I-5659, bod 79), jakož i požadavky pro zajištění dobrých životních podmínek zvířat (viz v této souvislosti rozsudek Jippes a další, uvedený výše, bod 79).

49 Z předkládacích rozhodnutí vyplývá, že College van Beroep voor het bedrijfsleven provedl kontrolu v rámci použití vnitrostátního práva, která je obdobná kontrole vyžadované při ověřování dodržení zásady proporcionality v právu Společenství, a shledal, že dotčená opatření v původních řízeních nebyla nepřiměřená. Tomuto soudu nicméně přísluší ověřit, zda z přezkumu okolností, za kterých byla přijata napadená rozhodnutí o porážce ve věcech v původních řízeních, provedeného s ohledem na právo Společenství, lze dovodit, že zásada proporcionality byla dodržena.

50 Kromě zásady proporcionality musí členský stát, který přijímá ochranná opatření v souladu se směrnicí 90/425, dodržet povinnosti, které tato směrnice zavádí, a postup, který organizuje. V této souvislosti čl. 10 odst. 1 pátý pododstavec této směrnice uvádí, že opatření se neprodleně oznamují Komisi a ostatním členským státům [rozsudek Lennox, uvedený výše, bod 75; k povinnostem neprodleného oznámení a loajální spolupráce v případech přijetí ochranných opatření založených na čl. 8 směrnice 90/425 viz rozsudek Van den Bor, uvedený výše, body 45 až 48; obdobně, pokud jde o opatření přijatá na základě směrnice Rady 89/662/EHS ze dne 11. prosince 1989 o veterinárních kontrolách v obchodě uvnitř Společenství s cílem dotvoření vnitřního trhu (Úř. věst. L 395, s. 13; Zvl. vyd. 03/09, s. 214) viz rovněž rozsudek ze dne 22. října 2002, National Farmers' Union, C-241/01, Recueil, s. I-9079, bod 60].

51 Komise v tomto ohledu poznamenala, že opatření přijatá nizozemskými orgány v projednávaných věcech v původních řízeních byla učiněna v rámci úzké spolupráce s Komisí.

52 Ze souhrnu výše uvedeného vyplývá, že na otázky položené College van Beroep voor het bedrijfsleven je třeba odpovědět takto:

Jelikož slintavka a kulhavka je chorobou, která znamená vážné ohrožení zvířat, čl. 10 odst. 1 směrnice 90/425 uděluje členským státům pravomoc přijmout opatření v rámci boje proti této chorobě, která doplňují opatření stanovená směrnicí 85/511, zejména pravomoc přistoupit k usmrcení zvířat ze sousedního hospodářství nebo zvířat nacházejících se ve vymezeném okruhu kolem hospodářství s nakaženými zvířaty.

V rámci přijetí takových ochranných opatření musejí být dodrženy cíle sledované platnou právní úpravou Společenství, zvláště směrnicí 85/511, obecné zásady práva Společenství, jako je zásada proporcionality, a oznamovací povinnost stanovená v čl. 10 odst. 1 směrnice 90/425.

K nákladům řízení

53 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení vzhledem ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

Jelikož slintavka a kulhavka je chorobou, která znamená vážné ohrožení zvířat, čl. 10 odst. 1 směrnice Rady 90/425/EHS ze dne 26. června 1990 o veterinárních a zootechnických kontrolách v obchodě s některými živými zvířaty a produkty uvnitř Společenství s cílem dotvoření vnitřního trhu uděluje členským státům pravomoc přijmout opatření v rámci boje proti této chorobě, která doplňují opatření stanovená směrnicí Rady 85/511/EHS ze dne 18. listopadu 1985, kterou se zavádějí opatření Společenství pro tlumení slintavky a kulhavky, ve znění směrnice Rady 90/423/EHS ze dne 26. června 1990, zejména pravomoc přistoupit k usmrcení zvířat ze sousedního hospodářství nebo zvířat nacházejících se ve vymezeném okruhu kolem hospodářství s nakaženými zvířaty.

V rámci přijetí takových ochranných opatření musejí být dodrženy cíle sledované platnou právní úpravou Společenství, zvláště směrnicí 85/511, ve znění směrnice Rady 90/423, obecné zásady práva Společenství, jako je zásada proporcionality, a oznamovací povinnost stanovená v čl. 10 odst. 1 směrnice 90/425.

Podpisy.